

Implementacija
opcionog protokola
Konvencije UN protiv torture

Uspostavljanje i
imenovanje
nacionalnih preventivnih mehanizama

Ženeva, novembar 2003.
(II izdanje)

Sadržaj

	Strana
Uvod	03
Prvi dio:	05
Obaveze države da uspostavlja, imenuje ili održava nacionalne preventivne mehanizme:	
1. Do kada moraju mehanizmi da budu uspostavljeni?	05
2. Koju formu moraju da imaju nacionalni mehanizmi?	05
3. Mandat nacionalnih mehanizama	06
Drugi dio:	09
Kriterijumi i garancije za djelotovorno funkcionisanje nacionalnih preventivnih organizama:	
1. Funkcionalna nezavisnost	10
2. Sastav nacionalnih mehanizama	13
3. Garancije i ovlaštenja u pogledu posjeta	14
4. Preporuke i postupak nakon posjete	16
Treći dio:	19
Saradnja i dijalog:	
1. Saradnja između vlasti i preventivnih mehanizama	19
2. Saradnja i odnos sa Podkomitetom	21
3. Direktni kontakt sa Podkomitetom	22
Zaključak	22

Uvod

Asocijacija za sprječavanje torture (APT) je međunarodna nevladina organizacija koja je posvećena sprječavanju mučenja i lošeg postupanja širom svijeta. APT posebno promoviše uspostavljanje preventivnih kontrolnih mehanizama, kao što su posjete pritvorskim jedinicama. APT je tako odigrala ključnu ulogu u realizaciji Opcionog protokola Konvencije UN protiv torture (OPCAT)¹. Ovaj sporazum ima za cilj uspostavljanje sistema posjeta pritvorskim jedinicama od strane nezavisnih međunarodnih i nacionalnih ekspertskih tijela da bi se spriječilo mučenje i druge vrste lošeg postupanja². Ovaj inovativni dvostruki pristup koji podrazumijeva osnivanje jednog novog međunarodnog tijela, Podkomiteta Komiteta protiv torture, i obavezu država članica da imaju komplementarne nacionalne preventivne mehanizme, pruža jedno novo sredstvo za sprječavanje mučenja.

Posjete pritvorskim jedinicama su se već pokazale kao djelotvorno sredstvo za sprječavanje mučenja i poboljšanje uslova u pritvorskim jedinicama. Međutim, do sada nije bilo međunarodnog instrumenta kao sredstva za sprovođenje posjeta širom svijeta. Podkomitet koji se osniva će sprovoditi takve posjete u svim državama potpisnicama.

Nadalje, po prvi put u nekom nacionalnom instrumentu su postavljeni kriterijumi i garancije za nacionalne preventivne mehanizme. Konačno, Opcioni protokol otvara novo poglavlje propisujući komplementarni međuodnos između preventivnih napora na međunarodnom i nacionalnom nivou, imajući za cilj da osigura djelotvornu implementaciju međunarodnih standarda na lokalnom nivou.

Nakon ratifikacije Opcionog protokola, države potpisnice će biti u obavezi da uspostave, imenuju ili održavaju nacionalne preventivne mehanizme. Neke države će morati da osnuju novo tijelo, dok će ostale, koje možda već imaju takav mehanizam, morati da razmotre da li je on u potpunosti usaglašen sa obavezama koje proističu iz Opcionog protokola.

Svrha ovog rada je da da komentar na odredbe sadržane u Opcionom protokolu u odnosu na nacionalne preventivne mehanizme i da predstavi stavove i preporuke APT-a u pogledu zahtjeva za osnivanjem i djelotvornim funkcionisanjem ovih tijela.

On sadrži neke praktične primjere odabrane na osnovu seminara organizovanog od strane APT-a i Kancelarije Visokog komesara za ljudska prava (OHCHR) u Ženevi u julu 2003. godine. Čitav niz domaćih tijela za posjete³ učestvovao je u

¹ Usvojena od strane Generalne skupštine UN 18. decembra 2002. godine.

² Član 1 Opcionog protokola Konvencije UN protiv mučenja.

³ Za potrebe ovog rada, termin nacionalni preventivni mehanizam se odnosi na mehanizam predviđen OPCAT-om, dok se termin domaća tijela za obilaske u principu odnosi na tijela koja sprovode obilaske pritvorskih jedinica na nacionalnom nivou.

ovoj aktivnosti sa ciljem razmjene iskustava u sprječavanju mučenja putem posjeta pritvorskim jedinicama.

Uključivanje tih tijela u ovu publikaciju ne bi, stoga, trebalo posmatrati kao podršku njima da oni budu imenovani za nacionalne preventivne mehanizme po OPCAT-u. Oni više služe kao ilustracija raznovrsnosti tijela za posjete koja već postoje širom svijeta i raznorodnih pristupa koji se već preduzimaju po tom pitanju.

Debra Long
APT UN i službenik na pravnom programu

Sabrina Oberson
APT Asistent na programu

Dio prvi:

Obaveze država članica da uspostave, imenuju ili održavaju nacionalne preventivne mehanizme

"Član 3

Svaka država potpisnica će uspostaviti, imenovati ili održavati na domaćem nivou jedno ili nekoliko tijela za posjete za sprječavanje mučenja i ostalih surovih, nečovječnih ili ponižavajućih postupanja ili kazni (koji se u ovom dokumentu označavaju kao nacionalni preventivni mehanizam)."

"Član 17

Svaka država potpisnica će održavati, imenovati ili osnovati, najkasnije godinu dana nakon stupanja na snagu ovog Protokola ili njegove ratifikacije ili pristupanja, jedan ili više nezavisnih nacionalnih preventivnih mehanizama za sprječavanje torture na domaćem nivou. Mehanizmi koje uspostave decentralizovane jedinice mogu biti imenovani za nacionalne preventivne mehanizme za potrebe ovog Protokola, ukoliko su u saglasnosti sa njegovim odredbama."

U skladu sa članovima 3 i 17, države potpisnice su u obavezi da uspostave, imenuju ili održavaju jedan ili više nezavisnih nacionalnih mehanizama za obiliske pritvorskih jedinica da bi spriječili torturu i drugo surovo, nečovječno i ponižavajuće postupanje ili kaznu.

1. Do kada moraju mehanizmi biti uspostavljeni?

Države potpisnice se obavezuju da uspostave nacionalne preventivne mehanizme u roku od godinu dana od stupanja na snagu Opcionog protokola ili, kada je on već na snazi, godinu dana nakon ratifikacije ili pristupanja Opcionom protokolu. Međutim, nakon ratifikacije, po članu 24, države mogu objaviti da privremeno odlažu svoje obaveze u pogledu nacionalnih mehanizama (ili međunarodnih mehanizama) za prve tri godine, uz mogućnost da to produže za još dvije godine⁴.

⁴ Obratite pažnju da država **ne može** da odloži svoje obaveze u pogledu i **domaćih i međunarodnih preventivnih mehanizama:**

Član 24

1. Nakon ratifikacije, države članice mogu dati izjavu kojom odlažu implementaciju svojih obaveza postavljenih bilo u Dijelu III ili Dijelu IV ovog Protokola.
2. Ovo odlaganje će važiti najviše tri godine. Nakon propisane pritužbe države potpisnice i nakon konsultacija sa Podkomitetom za sprječavanje, Komitet protiv mučenja može produžiti taj period za dodatne dvije godine.

2. Koju formu moraju da imaju nacionalni mehanizmi?

Opcioni protokol ne propisuje neku posebnu formu koju moraju imati nacionalni preventivni mehanizmi. Tako države potpisnice imaju fleksibilnost da odaberu vrstu nacionalnih mehanizama koja je najprikladnija za dati kontekst u zemlji, odnosno političku ili geografsku strukturu. Čitav niz raznovrsnih domaćih tijela koja imaju mandat da sprovode obilaske već postoje širom svijeta i ona obuhvataju: komisije za ljudska prava, ombudsman, parlamentarne komisije, šeme koje uključuju laike, nevladine organizacije, kao i složene mehanizme koji kombinuju više gore pomenutih elemenata. Bilo ko od njih može biti imenovan kao nacionalni preventivni mehanizam po Opcionom protokolu, ukoliko zadovoljavaju kriterijume postavljene u ovom instrumentu.

Mogućnost da se ima više mehanizama je posebno predviđena za savezne države, gdje decentralizovana tijela mogu biti imenovana kao nacionalni preventivni mehanizmi.

Države potpisnice takođe mogu odlučiti da imaju nekoliko nacionalnih preventivnih mehanizama na osnovu tematske, a ne geografske podjele. Ukoliko država već ima dobro uhodan preventivni mehanizam, na primjer za psihijatrijske institucije, on može da nastavi sa radom, a drugi se mogu stvoriti za različite vrste pritvorskih jedinica.

APT preporučuje, kada država potpisnica odluči da ima više nacionalnih preventivnih mehanizama, bilo da su oni regionalni ili tematski, da je od suštinske važnosti pronaći načine da se postigne saradnja među njima. Vjerujemo da bi u tom slučaju bilo preporučljivo imati jedno koordinirajuće tijelo na nacionalnom nivou, da usaglasi rad svakog preventivnog mehanizma.

3. Mandat nacionalnih preventivnih mehanizama

"Član 4

- 1. Svaka država potpisnica će dozvoliti, u skladu sa ovim Protokolom, mehanizmima na koje se upućuje u članovima 2 i 3 obilaske svih jedinica pod njenom jurisdikcijom i kontrolom u kojima ljudi jesu ili mogu biti lišeni slobode, bilo na osnovu naredbe koju je izdalo neko javno ovlašteno tijelo ili na njenu inicijativu ili uz njen pristanak (u daljem tekstu: pritvorske jedinice). Posjeta se vrši u smislu osnaživanja, ukoliko je potrebno, zaštite ovih osoba od mučenja i drugih surovih, nečovječnih ili degradirajućih postupanja ili kazni.*
- 2. Za potrebe ovog Protokola, lišavanje slobode znači svaka vrsta pritvora ili zatvorske kazne ili po nalogu sudskog, administrativnog ili nekog drugog tijela stavljanje osobe u javnu ili privatnu instituciju koju ta osoba ne smije da napušta slobodnom voljom "*

"Član 19

Nacionalnom preventivnom mehanizmu će biti garantovana najmanje sledeća ovlašćenja:

- (a) da redovno ispituje postupanje sa osobama lišenim slobode u pritvorskim jedinicama kako su definisane članom 4, u smislu osnaživanja, ukoliko je potrebno, njihove zaštite od mučenja, surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne;*
- (b) da daje preporuke relevantnim vlastima sa ciljem poboljšanja postupanja i uslova osoba lišenih slobode i da spriječe mučenje i drugo surovo, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kaznu, imajući u vidu relevantne norme Ujedinjenih nacija;*
- (c) da daju predloge i opservacije koje se tiču postojećih ili nacрта propisa."*

U skladu sa ovim odredbama, nacionalni mehanizmi treba da imaju mandat da sprovedu redovne obilaske pritvorskih jedinica i da daju preporuke da bi se spriječilo mučenje i poboljšali uslovi pritvora.

- Primjer:* a) *Komisija za ljudska prava Ugande*⁵ *osnovana je 1995. godine Ustavom Republike Ugande (član 51) a u skladu sa Pariskim principima. Komisija je ovlašćena po članu 53 „da obilazi zatvorske i pritvorske jedinice ili s njima povezane jedinice radi procjene i kontrole stanja zatvorenika i pritvorenika i da daje preporuke”. Ova Komisija, koja posjeduje kvazi-sudska ovlašćenja, ima dodatna ovlašćenja da naredi puštanje pritvorene ili osobe kojoj je ograničena sloboda i da naredi isplatu obeštećenja.*
- b) *Bugarski Helsinški komitet (BHC)*⁶ *je nevladina organizacija stvorena 1992. godine. Po članu 99 bugarskog Zakona o izvršenju kazni*⁷, *BHC pregovara sporazume sa relevantnim ministarstvima odgovornim za pritvorske jedinice*⁸. *U skladu sa tim, BHC može da prati uslove pritvora ljudi lišenih slobode da bi utvrdili usaglašenost objekata i okruženja u takvim jedinicama sa relevantnim UN i evropskim standardima.*

Iako će se nacionalni preventivni mehanizmi, imenovani po OPCAT-u, usredsrediti na sprječavanje mučenja i drugih oblika lošeg postupanja, to ne isključuje mogućnost da ovi mehanizmi imaju širi mandat. To bi im omogućilo da uzmu u obzir i druge povezane povrede ljudskih prava kojima osobe lišene slobode mogu biti izložene (kao što je pravo na medicinsku pomoć, na primanje posjeta, na odgovarajuću hranu, itd.) ili da koriste i druga sredstva, osim posjeta pritvorskih jedinica, da spriječe mučenje i loše postupanje.

⁵ Za dodatne informacije pogledati: <http://www.uhrc.org>

⁶ Za dodatne informacije pogledati: <http://www.bghelsinki.org>

⁷ Prema toj odredbi, nevladinim organizacijama je u Bugarskoj dozvoljeno da obilaze pritvorske jedinice.

⁸ BHC ima sporazum sa nekoliko ministarstava u Bugarskoj kao što je Ministarstvo pravde, Ministarstvo socijalnog staranja, Ministarstvo obrazovanja i Ministarstvo zdravlja.

a) Jedinice koje se obilaze

APT smatra da pritvorske jedinice, u širokom smislu definisanom Protokolom, obuhvataju, ali se ne ograničavaju na: policijske stanice; stanice snaga bezbjednosti; sve centre za pritvor prije suđenja; istražne zatvore: zatvore za izvršenje kazni; centre za maloljetnike; imigracione centre, tranzitne zone u međunarodnim lukama, centre za pritvorene azilante, psihijatrijske institucije i jedinice za administrativni pritvor.

Važno je naglasiti da ovo nije iscrpan popis, budući da neka postojeća domaća tijela za obilaske sprovode obilaske i drugih pritvorskih jedinica osim onih ovdje navedenih⁹.

b) Učestalost posjeta

Da bi bili djelotvorni, APT preporučuje da nacionalni preventivni mehanizmi treba da budu u stanju da utvrde tačnu učestalost svojih posjeta, uzimajući u obzir različite vrste pritvorskih jedinica. Na primjer, jedinice za pritvor prije suđenja mogle bi se obilaziti češće nego kaznene jedinice zbog brže promjene osoba lišenih slobode i njihovog ograničenog kontakta sa spoljašnjim svijetom.

Mora se naglasiti da je redovnost posjeta važna iz nekoliko razloga, naime da se prati poboljšanje ili pogoršanje uslova pritvora i da se zaštite ljudi lišeni slobode uopšte, a pogotovo od odmazdi. Nadalje, sprovođenje redovnih posjeta će omogućiti timovima za obilaske da ostvare konstruktivan dijalog i sa pritvorenim osobama i sa vlastima i da procijene uslove rada za osoblje.

Primjer: U Argentini je Kancelarija vladinog prokuratora za zatvorski sistem¹⁰ stvorena 1993. godine odlukom predsjednika i ima posebni mandat da štiti ljudska prava zatvorenika u saveznom zatvorskom sistemu. Da bi ispunio svoj mandat, Prokurator za zatvore sprovodi sedmične posjete (uglavnom u Buenos Airesu gdje se nalazi 60% nacionalne populacije zatvorenika) i privatne razgovore sa pritvorenim osobama i time održava stalan dijalog i sa njima i sa zatvorskim vlastima.

APT takođe smatra da bi nacionalni mehanizmi djelotvorno sprječavali mučenje i druge oblike lošeg postupanja, oni treba da imaju pristup svim pritvorskim jedinicama u svakom trenutku. Prema tom principu, nacionalni preventivni

⁹ Bugarski Helsinški komitet sprovodi obilaske vojnih odjeljenja, a Komisija za ljudska prava Ugande obilazi izbjegličke kampove, kao i kampove za interno raseljena lica. Još jedan primjer je Kancelarija Komesara za zaštitu građanskih prava u Poljskoj, koja je osnovana 1987. godine, i koja obilazi posebne jedinice za ljude pod pretjeranim uticajem alkohola (poznate kao „komore za otrježnjivanje”).

¹⁰ Za dodatne informacije pogledati: <http://www.jus.gov.ar/Ppn>

mehanizmi mogu, osim redovnih planiranih posjeta, da reaguju u posebnim situacijama i da sprovode ad hoc posjete.

U praksi, većina postojećih domaćih tijela za obilaske širom svijeta ima reaktivan pristup i sprovodi obilaske pritvorskih jedinica tek nakon što dobiju prigovor. Ipak, neka domaća tijela za obilaske kombinuju reaktivan pristup sa preventivnim pristupom. Ovo je slučaj, na primjer, sa poljskim Ombudsmanom i Kancelarijom ombudsmana Kolumbije koji sprovode preventivne obilaske prema godišnjem planu, kao i obilaske po određenom zahtjevu ili pritužbi.

Dio drugi:

Kriterijumi i garancije za djelotvorno funkcionisanje nacionalnih preventivnih mehanizama

"Član 18

- 1. Države potpisnice će garantovati funkcionalnu nezavisnost nacionalnih preventivnih mehanizama, kao i nezavisnost njihovog osoblja.*
- 2. Države potpisnice će preduzeti neophodne mjere da obezbijede da eksperti nacionalnog preventivnog mehanizma imaju odgovarajuće osposobljenosti i profesionalno znanje. Trudiće se da postignu rodnu uravnoteženost i odgovarajuću zastupljenost etničkih i manjinskih grupa u zemlji.*
- 3. Države potpisnice će se obavezati da učine dostupnima neophodne resurse za funkcionisanje nacionalnih preventivnih mehanizama.*
- 4. Prilikom uspostavljanja nacionalnih preventivnih mehanizama, države će razmotriti Principe koji se odnose na status nacionalnih institucija za promovisanje i zaštitu ljudskih prava."*

Kada se gleda u cjelini, član 18 postavlja konkretne garancije koje će obezbijediti da su nacionalni mehanizmi oslobođeni uplitanja od strane države. Ove odredbe nisu uzajamno isključive, one su međupovezane i moraju se razmatrati zajedno da bi se osigurala nezavisnost ovih tijela.

U skladu sa članom 18(4), Opcioni protokol zahtijeva od država potpisnica da razmotre „Principe koji se odnose na status nacionalnih institucija za promovisanje i zaštitu ljudskih prava” (Pariški principi). Ovi Principi definišu kriterijume za djelotvorno funkcionisanje nacionalnih institucija za ljudska prava i pružaju važne vodeće principe za nacionalne preventivne mehanizme. Opcioni protokol je razradio Pariške principe koji su najrelevantniji i najprimjenljiviji za konkretni mandat nacionalnih preventivnih mehanizama. Propisao je karakteristične kriterijume i garancije za djelotvorno funkcionisanje preventivnih mehanizama koji sprovode obilaske.

Važno je naglasiti da, dok su Pariški principi primjenljivi samo na nacionalne institucije za ljudska prava, OPCAT ne navodi da nacionalni preventivni mehanizam mora da ima tu formu.

1. Funkcionalna nezavisnost

Nezavisnost nacionalnih preventivnih mehanizama je od suštinske važnosti da bi se osigurala djelotvornost ovih tijela u pokušaju da spriječe mučenje i druge oblike lošeg postupanja.

Član 18(1) Opcionog protokola je osnovna odredba koja garantuje funkcionalnu nezavisnost nacionalnih preventivnih mehanizama. U praksi to znači da nacionalni preventivni mehanizmi moraju biti u stanju da djeluju nezavisno i bez sprječavanja od strane državnih vlasti, pogotovo zatvorskih i policijskih, vlade i političkih partija. Takođe je važno da se nacionalni preventivni mehanizmi percipiraju kao nezavisni od državnih vlasti.

Da bi se obezbijedila funkcionalna nezavisnost nacionalnih preventivnih mehanizama, APT preporučuje da države potpisnice treba da razmotre sledeće aspekte:

a) Nezavisna osnova:

Nacionalni preventivni mehanizmi bi na neki način trebali biti odovjeni od izvršne i sudske vlasti da bi održali stvarnu i percipiranu nezavisnost. Zbog toga se osnova za njihovo osnivanje mora definisati na odgovarajući način da obezbijedi da nacionalne preventivne mehanizme ne može raspustiti niti njihov mandat mijenjati država, na primjer prilikom promjene vlade. Pravna osnova za njihov mandat mogla bi se utvrditi, na primjer, ustavom (npr. Komisija za ljudska prava Fidžija i poljski Komesar za zaštitu građanskih prava)¹¹, nekim aktom parlamenta (npr. Nacionalna komisija za ljudska prava Nepala i Parlamentarna komisija za obilasku Kantona Ženeve) ili odlukom predsjednika (npr. Komitet za ljudska prava Senegala i Kancelarija vladinog prokuratora za zatvorski sistem, Argentina).

Nadalje, APT preporučuje da bi nacionalni preventivni mehanizmi trebali biti u stanju da izrade sopstvena pravila i procedure koje ne smiju biti otvorene za modifikacije od strane bilo kojih eksternih vlasti.

b) Nezavisno osoblje:

Da bi se osigurala nezavisnost nacionalnih preventivnih mehanizama u cjelini, APT preporučuje da bi trebalo da ih sačinjavaju nezavisni eksperti i posebno bi oni trebalo da budu nezavisni od državnih vlasti. Ovi eksperti moraju imati slobodu da imenuju svoje osoblje.

¹¹ Južnoafrička Komisija za ljudska prava, Kancelarija ombudsmana Kolumbije i Komisija za ljudska prava Ugande su takođe zasnovane na ustavnom zakonu.

c) Nezavisna procedura imenovanja:

"Pariški principi:

Sastav i garancije nezavisnosti i pluralizma: (...)

3. Da bi se osigurao stabilan mandat za članove institucije, bez koga nema stvarne nezavisnosti, njihovo imenovanje vršiće se zvaničnim aktom kojim će se odrediti trajanje mandata. Mandat se može obnoviti, pod uslovom da se obezbijedi pluralizam u članstvu institucije."

Pariški principi predstavljaju vodič za odgovarajuću proceduru imenovanja ekspertskeg člana (članova) nacionalnih preventivnih mehanizama koji će garantovati nemiješanje državnih vlasti.

Još konkretnije, APT preporučuje da procedura imenovanja treba da definiše:

- način imenovanja;
- kriterijume za imenovanje;
- trajanje imenovanja;
- imunitet i privilegije;
- proceduru za otpuštanje i žalbe.

APT smatra da je dobar proces imenovanja onaj koji je transparentan i uključuje djelotvorne konsultacije sa relevantnim grupama civilnog društva kao što su nevladine organizacije, društvene i profesionalne organizacije, univerziteti i drugi eksperti, da bi se identifikovali odgovarajući potencijalni kandidati za članove nacionalnog preventivnog organizma.

APT preporučuje da bi bilo poželjno da član(ovi) nacionalnih preventivnih mehanizama budu imenovani na utvrđeni minimalni period od najmanje dvije godine.

Primjeri: a) Južnoafrička Komisija za ljudska prava¹² je osnovana 1995. godine u skladu sa članom 184 Ustava Južne Afrike i ima mandat da sprovodi obilasku pritvorskih jedinica. Komesari se biraju većinom glasova poslanika Nacionalne skupštine, a predsjednik potvrđuje imenovanje. Komesari se imenuju na utvrđeni period, koji ne prelazi sedam godina. Iako Zakon o Komisiji za ljudska prava ne navodi da se proces imenovanja mora sprovesti u konsultacijama sa civilnim društvom, u praksi je ovaj proces otvoren i transparentan, sa javnim intervjuima.

b) Kancelarija Komesara za zaštitu građanskih prava (Ombudsman)¹³ u Poljskoj je osnovana Ustavom 1987. godine.

¹² Za dodatne informacije pogledati: <http://www.sahrc.org.za>

¹³ Za dodatne informacije pogledati: <http://www.brpo.gov.pl>

Komesara imenuje Sejm¹⁴ po odobrenju Senata na utvrđeni rok od pet godina. On/a mora biti državljanin/ka Poljske sa izuzetnim poznavanjem prava, profesionalnim iskustvom i velikim ugledom koji uživa zbog svojih ličnih moralnih vrijednosti i društvene senzitivnosti. Tim za obilasku se sastoji od najmanje tri ili četiri osobe i Ombudsman ima pravo da poziva specijaliste kao što su ljekari (ljekari sudske medicine, ljekari iz privatnog sektora) da učestvuju u obilasku institucije.

d) Finansijska nezavisnost:

"Pariški principi:

Sastav i garancije nezavisnosti i pluralizma: (...)

2. Nacionalna institucija će imati infrastrukturu koja je prikladna za nesmetano obavljanje aktivnosti, a pogotovo odgovarajuće finansiranje. Svrha ovakvog finansiranja je da obezbijedi da ima sopstveno osoblje i prostorije da bi bila nezavisna od Vlade i da ne bi podlijegala finansijskoj kontroli koja bi mogla uticati na njenu nezavisnost."

Finansijska nezavisnost je osnovni kriterijum bez koga nacionalni preventivni mehanizmi ne bi bili u stanju da sprovedu svoju operativnu autonomiju, niti da imaju nezavisnost u odlučivanju. Pariški principi naglašavaju važnost odgovarajućeg finansiranja kao sredstva za osiguravanje nezavisnosti.

APT preporučuje da, gdje god je to moguće, izvor i priroda finansiranja bude navedena u instrumentu o inauguraciji nacionalnih preventivnih mehanizama. Bilo bi preporučljivo da nacionalni preventivni mehanizmi imaju sopstveni budžet, radije nego da im je budžet pod nekim ministarstvom ili odjeljenjem vlade. To bi osiguralo da je nacionalni preventivni mehanizam finansijski i nezavisno u stanju da obavlja svoju osnovnu funkciju. Ekspertskim članovima se mora omogućiti da plaćaju svoje osoblje, ponovo kao sredstvo osiguravanja nezavisnosti.

e) Transparentnost:

Javno izvještavanje o radu i funkcionisanju će pomoći nezavisnosti i percipiranoj nezavisnosti nacionalnih preventivnih mehanizama. Zbog toga APT smatra da je od suštinske važnosti omogućiti relevantnim grupama civilnog društva pristup informacijama koje se odnose na rad nacionalnih preventivnih mehanizama i da učestvuju u i daju komentare na djelotvorno funkcionisanje i nezavisnost nacionalnih preventivnih mehanizama.

¹⁴ Sejm je jedan od dva doma poljske Narodne skupštine. Drugi je Senat.

2. Sastav nacionalnih preventivnih mehanizama

U skladu sa članom 18(2) Opcionog protokola, države potpisnice će preduzeti neophodne mjere da osiguraju da ekspertske član(ovi) imaju neophodne sposobnosti i profesionalno znanje da na odgovarajući način obavljaju svoj posao. Takođe savjetuje da se trudi postići rodna ravnoteža i odgovarajuća zastupljenost etničkih grupa i manjina u sastavu nacionalnih preventivnih mehanizama. Ova odredba je u skladu sa Pariškim principima, koji takođe naglašavaju važnost pluralističkog sastava.

APT preporučuje da je za nacionalne mehanizme koji vrše obilasku pritvorskih jedinica najprimjereniji pluralistički, multidisciplinarni sastav koji uključuje: advokate, doktore uključujući i specijaliste sudske medicine, psihologe, predstavnike NVO, kao i stručnjake za pitanja ljudskih prava, humanitarnog prava, sistema kazneno-popravnih institucija i policije.

Primjer: U Rio de Žaneiru, Brazil, jedno od najaktivnijih tijela u odbrani prava ljudi lišenih slobode je Savjet zajednice. Stvoren 1992. godine, ovaj Savjet, koji funkcioniše na dobrovoljnoj osnovi, ima ovlaštenja da vrši nenajavljene i neometane obilasku svih kaznenih institucija. Sastavljen je od raznorodnih ljudi iz civilnog društva i javnih institucija raznih provinijencija uključujući i predstavnike NVO, bivše zatvorenike, socijalne radnike, univerzitetsko osoblje i javne pravobranioce. Njegov heterogeni sastav čini jednu od najboljih strana ovog mehanizma.

3. Garancije i ovlaštenja u pogledu posjeta

Opcioni protokol takođe propisuje određena ovlaštenja koja države potpisnice moraju dati nacionalnim preventivnim mehanizmima u vršenju njihovog mandata.

a) Pristup mjestima, informacijama i ljudima

"Član 20

Da bi omogućile nacionalnim preventivnim mehanizmima da vrše svoj mandat, države članice ovim Protokolom preuzimaju da im omoguće:

- a) pristup svim informacijama koje se odnose na broj osoba lišenih slobode u pritvorskim jedinicama kako su definisane Članom 4, kao i o broju tih jedinica i njihove lokacije;
- b) pristup svim informacijama koje se odnose na postupanje sa ovim osobama, kao i uslove pritvora;
- c) pristup svim pritvorskim jedinicama i njihovim instalacijama i objektima;
- d) mogućnost da se obavljaju privatni razgovori sa osobama lišenim slobode uz njihov pristanak i bez svjedoka, bilo lično ili uz prevodioca ukoliko se smatra potrebnim, kao i sa bilo kojom drugom osobom za koju nacionalni preventivni mehanizam vjeruje da može pružiti relevantne

informacije;

e) slobodu da bira mjesta koja želi da obiđe i osobe sa kojima želi da razgovara;

f) pravo da ima kontakte sa Podkomitetom za sprječavanje, da mu šalje informacije i da se sastaje sa njim."

Član 20 predstavlja jedan od temelja djelotvornog funkcionisanja nacionalnih preventivnih mehanizama u sprovođenju svog preventivnog mandata.

Po članu 20 (a) i (b), nacionalnim preventivnim mehanizmima se dozvoljava pristup svim neophodnim informacijama koje će im pomoći da dobiju punu sliku vrsta pritvorskih jedinica koje postoje, situacije u pogledu uslova pritvora, da li ima prenatrpanosti. Pristup dosijeima pritvorenih osoba je posebno važna garancija zaštite.

Član 20 (c) obezbjeđuje da nacionalnim preventivnim mehanizmima bude dozvoljen pristup ne samo svim pritvorskim jedinicama već i svim prostorijama ili objektima unutar takvih jedinica, kao što su na primjer: stambene prostorije, samice, dvorišta, prostori za vježbanje, kuhinje, radionice, obrazovni kapaciteti, medicinski kapaciteti, sanitarne instalacije, prostorije za osoblje. Obilaskom svih područja u jedinicama za pritvor, nacionalni preventivni mehanizmi mogu steći potpun utisak uslova pritvora i postupanja sa osobama lišenim slobode. Mogu vizualizovati raspored objekata za pritvor, njihov sistem fizičkog obezbjeđenja, arhitekturu, itd. što sve igra važnu ulogu u svakodnevnom životu osoba lišenih slobode. Iscrpan pregled svih prostorija garantuje da ništa nije sakriveno pogledu.

Član 20(d) takođe daje nacionalnim preventivnim mehanizmima ovlaštenja da vode privatne razgovore sa osobama po svom izboru. Ova odredba je od suštinske važnosti za garancije da NPM dobije kompletniji uvid u stanje u objektu za pritvor time što ima priliku da čuje one na koje to direktno utiče. Mogućnost privatnih razgovora je ključna da se omogući ljudima lišenim slobode da govore otvorenije i sa manje straha od odmazde.

Po članu 20 (e), mehanizmi takođe mogu da odluče koje pritvorske jedinice će obići i sa kojim osobama će razgovarati. To je još jedna zaštita da se obezbijedi da nacionalni preventivni mehanizmi djeluju nezavisno i da im se dozvoljava da dobiju realnu i potpunu sliku svih osoba lišenih slobode.

Član 20 (f) omogućava nacionalnim preventivnim mehanizmima da imaju kontakt sa međunarodnim Podkomitetom koji će biti osnovan po ovom Opcionom protokolu. To je od suštinske važnosti da bi se osiguralo da međunarodni i nacionalni preventivni mehanizmi djeluju na komplementaran način. Takođe je od suštinske važnosti što se nacionalnim preventivnim mehanizmima eksplicitno u Dijelu IV Opcionog protokola daju ovlaštenja da imaju kontakt sa Podkomitetom jer države potpisnice mogu odlučiti, po članu 24, da se

privremeno isključe iz svojih obaveza u pogledu Podkomiteta u Dijelu II ili nacionalnih preventivnih mehanizama po Dijelu IV da bi se pripremile za punu implementaciju Opcionog protokola.

Ukoliko se države pozovu na ovu opciju, onda bi i dalje bilo neophodno da međunarodni i nacionalni preventivni mehanizmi imaju međusobne kontakte. Bez direktnog upućivanja koje garantuje i jednom i drugom mehanizmu pravo na međusobni kontakt, onda bi država potpisnica mogla da se upliče u dijalog između ovih mehanizama tokom perioda za koji je isključena iz primjene protokola, vremena koje je osmišljeno kao pripremanje terena za obilaski i od strane međunarodnih i nacionalnih preventivnih mehanizama.

Zato, posmatrano u cjelini, odredbe člana 20, kada ih se pridržava, omogućiće nacionalnim preventivnim mehanizmima da vrše posjete u potpunosti i bez ometanja od strane državnih vlasti.

b) Zaštita od uplitanja

"Član 21

- 1. Nijedno tijelo ni zvaničnik ne može da naredi, primijeni, dozvoli ili toleriše bilo koju sankciju protiv bilo koje osobe ili organizacije što je prosljedila nacionalnom preventivnom mehanizmu bilo koju informaciju, bilo tačnu ili lažnu, i nijedna takva osoba niti organizacija neće na neki drugi način biti oštećena.*
- 2. Povjerljive informacije koje prikupi nacionalni preventivni mehanizam biće zaštićene od dužnosti saopštavanja. Lični podaci se neće objavljivati bez izričitog pristanka osobe na koju se odnose."*

Ova odredba obezbjeđuje zaštitu od bilo kakvog miješanja ili odmazde od strane državnih vlasti kao i osiguranja za osobe, pogotovo one lišene slobode, i organizacije koje dolaze u kontakt sa nacionalnim preventivnim mehanizmima. Nadalje, sve povjerljive informacije koje prikupe nacionalni preventivni mehanizmi kao što su medicinski podaci, moraju biti zaštićene. To osigurava poštovanje prava na privatnost pojedinca.

Kao dodatno osiguranje od uplitanja države, član(ovi) nacionalnih preventivnih mehanizama takođe dobijaju zaštitu i imunitet koji im je neophodan da osiguraju nezavisno vršenje svog mandata. To treba da uključi imunitet od hapšenja, pritvora i od zaplijene ličnog prtljaga kao posljedice vršenja njihovih funkcija¹⁵.

¹⁵ Vidi član 35 OPCAT-a i Konvencije UN o zaštiti i imunitetu, UN Treaty Series No.15, 13. februar 1946.

4. Preporuke, izvještaji i postupak nakon posjeta

"Član 22

Nadležne vlasti države potpisnice će razmotriti preporuke nacionalnog preventivnog mehanizma i stupiti u dijalog sa njima o mogućim mjerama implementacije".

"Član 23

Države potpisnice ovog Protokola preuzimaju da objavljuju i distribuiraju godišnje izvještaje nacionalnih preventivnih mehanizama."

4.1 Preporuke

Nacionalni preventivni mehanizmi imaju mandat ne samo da vrše obilasku već i da daju preporuke odgovarajućim vlastima u kojima se daje pregled sredstava za uvođenje poboljšanja. U skladu sa odredbama gore navedenim, relevantne vlasti imaju konkretnu obavezu da razmotre ove preporuke.

Ovaj aspekt je međupovezan sa opštim ciljevima Opcionog protokola da se uspostavi saradnja i dijalog između relevantnih vlasti i nacionalnih preventivnih mehanizama.

APT preporučuje, u cilju potpomaganja ovog procesa, da relevantne vlasti treba da budu informisane o rezultatu posjete što je prije moguće od strane delegacije nacionalnog preventivnog mehanizma koja je išla u posjetu. To će omogućiti mehanizmima da daju neposredne preporuke za poboljšanja i da uspostave konstruktivni dijalog sa vlastima.

Primjer: Udruženje mladih pravnika Gruzije (GYLA)¹⁶ je neprofitni savez osnovan 1994. godine. Osim godišnjeg izvještaja i internih izvještaja, razne komisije koje vrše obilasku pritvorskih jedinica mogu davati preporuke o ukupnom zatvorskom ili policijskom sistemu i o pojedinačnim slučajevima zatvorskoj upravi. Ove preporuke se mogu davati neposredno nakon posjete.

APT smatra da treba organizovati najmanje jedan usmeni sastanak sa onima koji su direktno zaduženi za pritvorske objekte i da je to korisno i za onaj formalniji pisani izvještaj koji se daje što je prije moguće nakon posjete.

4.2 Izvještaji

Da bi se osiguralo održivo poboljšanje postupanja sa osobama lišenim slobode i uslova pritvora, nacionalni preventivni mehanizmi moraju biti u stanju da izvještavaju o i distribuiraju svoje nalaze. Član 23 osigurava da se godišnji

¹⁶ Za dodatne informacije pogledati: <http://www.gyla.ge>

izvještaj o radu nacionalnih preventivnih mehanizama objavljuje i distribuira od strane samih država potpisnica.

APT smatra da ova odredba ne sprječava nacionalne preventivne mehanizme da objavljuju i distribuira svoje godišnje izvještaje nezavisno od zvaničnog izvještaja države potpisnice. To bi obezbijedilo dodatnu garanciju da će se ovi izvještaji objaviti i da postoji transparentnost u funkcionisanju nacionalnih preventivnih mehanizama.

Primjeri: a) *Parlamentarna komisija za obilaske Kantona Ženeve, Švajcarska, na osnovu kantonalnih propisa, predstavlja godišnji izvještaj u kome je sadržan sumarni pregled svih aktivnosti kao i relevantne preporuke ili opservacije. Ovaj izvještaj se šalje Savjetu država i Opštem pravobranioocu na razmatranje, kao i institucijama koje su posjećene i direktorima zatvorskog sistema pod kojima se upravlja ovim institucijama. Komisija takođe može, nakon plenarnih diskusija, da da preporuke direktno relevantnim vlastima.*

b) *Komisija za ljudska prava Fidžija¹⁷, osnovana po Ustavu Fidžija iz 1997. godine, mora (u skladu sa odjeljkom 42 Zakona o Komisiji o ljudskim pravima) u roku od tri mjeseca od isteka svake finansijske godine, da podnese Predsjedniku izvještaj o vršenju svojih funkcija (i da po jedan primjerak obezbijedi za svaki dom Parlamenta), koji uključuje obilaske pritvorskih jedinica. Nakon podnošenja Godišnjeg izvještaja u oba doma Parlamenta, Komisija mora da održi javni sastanak na kome se raspravlja o sadržaju izvještaja i izvršavanju njenih funkcija tokom godine.*

APT preporučuje da osim ovog opšteg izvještaja, izvještaji konkretnih posjeta nacionalnih preventivnih mehanizama takođe treba da se objave, poštujući povjerljive informacije i potrebu za izričitim pristankom prije objavljivanja ličnih podataka, kako je predviđeno članom Član 21(2).

Primjeri: a) *Udruženje za zaštitu ljudskih prava i osoba u pritvoru, u Burundiju, osnovano je 1997. godine. Da bi povećalo svoju transparentnost, Udruženje šalje svoje izvještaje medijima kao i međunarodnim nevladinim organizacijama. Udruženje takođe izdaje hitne apele i radi sa medijima putem nacionalnih radio programa posvećenih razgovorima o različitim pitanjima ljudskih prava da bi povećali nivo svijesti o njima u društvu.*

b) *Kancelarija ombudsmana Kolumbije¹⁸ osnovana je 1991. godine Ustavom. Osim objavljivanja dvogodišnjeg izvještaja, Ombudsman ima obavezu da javno osudi konkretne povrede prava putem*

¹⁷ Za dodatne informacije pogledati: <http://www.humanrights.org.fj>

¹⁸ Za dodatne informacije pogledati: <http://www.defensoria.org.co>

zvaničnih rezolucija¹⁹. Ove rezolucije, udružene sa „moralnim sudom“, koji ima za cilj da mobilise javno mnijenje putem različitih sredstava uključujući i obavještenja za javnost, pokušava da natjera vlasti da učine pozitivne promjene u slučajevima u kojima inače ne bi implementirali preporuke.

Kao dio svojih trajnih i aktivnosti poslije posjeta, u skladu sa članom 19(c), nacionalni preventivni mehanizmi mogu davati predloge i opservacije koji se odnose na postojeće ili nacрте predloga.

Primjer: Južnoafrička Komisija za ljudska prava²⁰ stvorena 1994. godine Ustavom, ima mandat da daje preporuke u širokoj oblasti zakonskih propisa. U tom okviru, Komisija je uvela promjene i dala preporuke za Zakon o promovisanju pristupa informacijama..

4.3 Druge aktivnosti nakon posjeta

Druge aktivnosti nakon posjeta koje nacionalni preventivni mehanizmi treba da razmotre mogu uključivati aktivnosti na promovisanju i obuci kao što je organizovanje seminara za relevantno osoblje koje se bavi ili je zaduženo za osobe lišene slobode, kao i aktivnosti na informisanju javnosti.

Primjeri: a) Udruženje za zaštitu ljudskih prava i osoba u pritvoru organizuje redovne seminare sa sudskim vlastima, kao i sa sudijama osnovnih sudova, administrativnim osobljem i predstavnicima civilnog društva.

b) Udruženje mladih pravnika Gruzije (GYLA) djeluje u tri osnovne oblasti: besplatna pravna pomoć pritvorenim osobama, podizanje svijesti i pravna obuka. GYLA ima Centar za pravnu pomoć i informisanje koji obezbjeđuje obuku raznim grupama društva ali posebno profesionalnom osoblju organizacije, pogotovo onima koji vrše obiliske pritvorskih jedinica. U tom okviru, Udruženje radi sa nacionalnim i međunarodnim partnerskim organizacijama.

APT je uvjerenja da civilno društvo treba da odigra ključnu ulogu u distribuciji izvještaja i aktivnostima nakon posjeta od strane nacionalnih preventivnih mehanizama, što može dovesti do povećanog nivoa svijesti i nacionalne debate o relevantnim pitanjima, kao i pomoć oko obrazovnih programa, obuke i drugih aspekata implementacije preporuka.

¹⁹ Jedna od njenih rezolucija posvećena je analizi krize zatvora u zemlji.

²⁰ Za dodatne informacije pogledati: <http://www.sahrc.org.za>

Dio treći:

Saradnja i dijalog

1. Saradnja između vlasti i nacionalnih preventivnih mehanizama

Djelotvornost Opcionog protokola kao preventivnog instrumenta leži u principu saradnje i dijaloga, koji potcrtava odredbe ovog instrumenta. Prethodno navedene odredbe eksplicitno definišu način na koji državne vlasti treba da sarađuju sa nacionalnim preventivnim mehanizmima.

Osim već opisanih obaveza, i državne vlasti i nacionalni preventivni mehanizmi moraju poštovati pravo na privatnost pojedinaca. Zbog toga, u skladu sa članom Član 21(2), (gore navedenom), sve povjerljive informacije do kojih dođu nacionalni preventivni mehanizmi se moraju tretirati kao informacije zaštićene od objavljivanja i niti državne vlasti niti nacionalni preventivni mehanizmi ne smiju objavljivati nikakve lične podatke bez izričitog pristanka osobe na koju se odnose.

APT preporučuje da će samo putem konstruktivnog rada sa državnim vlastima i uspostavljanjem odgovarajućeg i redovnog dijaloga sa njima nacionalni preventivni mehanizmi moći da osiguraju djelotvornu implementaciju svojih preporuka, a time pomoći da se spriječi mučenje i poboljšaju uslovi pritvora. Zbog toga nacionalni preventivni mehanizmi moraju aktivno da traže načine na koje da uspostave odnos saradnje sa relevantnim vlastima.

Primjer: Služba mira i pravde (SERPAJ) u Urugvaju, NVO osnovana 1981. godine, redovno vrši monitoring nacionalnih zatvora već gotovo petnaest godina. Osim što podijele svoje inicijalne zaključke sa upravicima zatvora nakon svake posjete, SERPAJ šalje godišnje izvještaje i preporuke svim relevantnim vlastima, posebno poslanicima u parlamentu, Direktoratu zatvorskog sistema i Sekretaru unutrašnjih poslova, nakon svake konkretne akcije. Na taj način su postigli konkretne napretke kao što je osnivanje parlamentarne komisije koja rješava po hitnim pitanjima zatvorskog sistema, u kojoj SERPAJ igra aktivnu ulogu.

Mora se primijetiti da ovaj praktični i produktivni odnos sa vlastima neće imati za posledicu smanjenje nezavisnosti nacionalnih preventivnih mehanizama, već će je, naprotiv, osnažiti time što će osigurati da njihov rad ima veći i djelotvorniji učinak. Zauzvrat, države članice će imati tu korist što će dobiti praktične savjete i pomoć u sprječavanju mučenja i poboljšanja uslova pritvora.

APT preporučuje da nacionalni preventivni mehanizmi takođe treba da uspostave konstruktivan odnos sa drugim postojećim tijelima koja nadziru pritvorske jedinice

da bi poboljšali svoje komplementarne napore na sprječavanju povreda prava ljudi lišenih slobode.

Primjer: *Sudija za izricanje kazni iz Kosta Rike ustanovljen je 1998. godine. Prema Zakonu o krivičnom postupku, sudija za izricanje kazni ima obavezu da obilazi zatvore i rješava pojedinačne žalbe ljudi lišenih slobode. U ovom okviru sudija za izricanje kazni sarađuje sa drugim domaćim tijelima koja vrše obilaske u Kosta Rici, često i na taj način što zajednički idu u obilaske pritvorskih jedinica i vrše aktivnosti koje slijede nakon toga.*

Saradnja sa grupama civilnog društva bi takođe bila vrlo vrijedna za nacionalne preventivne mehanizme, pošto oni čine nezavisan i vrijedan izvor informacija, često su vrlo posvećeni i aktivni u radu ka postizanju istih ciljeva koje imaju i nacionalni preventivni mehanizmi.

Primjer: *Austrijski savjetodavni odbor za ljudska prava osnovan je 1999. godine. Odbor ima opšti mandat da vrši nadzor i posmatra aktivnost policije. Da bi se uspostavio dijalog o njegovim aktivnostima i razmjena informacija, Savjetodavni odbor organizuje sastanke sa nevladinim organizacijama dvaput godišnje.*

2.Saradnja i odnos sa Podkomitetom

"Član 11

Podkomitet će: (...)

(b) U pogledu nacionalnih preventivnih mehanizama:

- (i) *Davati savjete i pomagati državama članicama, kada je to neophodno, pri njihovom osnivanju;*
- (ii) *Održavati direktan, ako je neophodno i povjerljiv, kontakt sa nacionalnim preventivnim mehanizmima i ponuditi im obuku i tehničku pomoć u smislu osnaživanja njihovih kapaciteta;*
- (iii) *Davati savjete i pomagati im u evaluaciji potreba i sredstava neophodnih za osnaživanje zaštite osoba lišenih slobode od mučenja i ostalih surovih, nečovječnih i ponižavajućih postupanja ili kazni;*
- (iv) *Davati preporuke i opservacije državama potpisnicama u smislu osnaživanja mandata nacionalnih preventivnih mehanizama za sprječavanje mučenja i ostalih surovih, nečovječnih i ponižavajućih postupanja ili kazni."*

Ovaj član je izuzetno važan jer omogućava nacionalnim i međunarodnim tijelima da imaju značajnu razmjenu metoda i strategija za sprječavanje mučenja i drugih oblika lošeg postupanja. Zato se Podkomitet i nacionalni preventivni mehanizmi mogu sastajati i razmjenjivati informacije, ako je potrebno i na povjerljivoj osnovi. Nacionalni preventivni mehanizmi mogu da uzvrate prosljeđivanjem svojih izvještaja i svih drugih informacija ovom međunarodnom mehanizmu.

Druga važna dimenzija ovog odnosa je mogućnost da Podkomitet pruži pomoć i savjete državama potpisnicama u pogledu nacionalnih preventivnih mehanizama. Zato, kako predviđa član 11, Podkomitet ima mandat da savjetuje države potpisnice o uspostavljanju nacionalnih mehanizama i da daje preporuke u vezi osnaživanja njihovih kapaciteta da spriječe torturu i druge oblike lošeg postupanja.

Podkomitet će takođe moći da ponudi obuku i tehničku pomoć direktno nacionalnim preventivnim mehanizmima u smislu unapređenja njihovih kapaciteta. Podkomitet takođe može da ih savjetuje i pomaže im u evaluaciji potreba i sredstava neophodnih za poboljšanje zaštite osoba lišenih slobode.

3. Direktni kontakt sa Podkomitetom

"Član 12

Da bi se omogućilo Podkomitetu za sprječavanje da vrši svoj mandat kako je predviđeno članom 11, države potpisnice preduzimaju: (...)

(c) da podstaknu i olakšaju kontakte između Podkomiteta za sprječavanje i nacionalnih preventivnih mehanizama. (...)"

"Član 20

Da bi se omogućilo nacionalnim preventivnim mehanizmima da ispune svoj mandat, države potpisnice ovog Protokola preduzimaju da im omoguće: (...)

(f) pravo kontakta sa Podkomitetom za sprječavanje, da mu šalju informacije i sastaju se sa njim. (...)"

Članovi 12 i 20 uzeti zajedno dopunjavaju član 11 (gore pomenut) time što osiguravaju da države potpisnice imaju pozitivnu obavezu da ohrabruju i olakšavaju kontakt između nacionalnih preventivnih mehanizama i međunarodnog Podkomiteta.

Zaključak

Opcioni protokol je jedinstven i inovativan instrument koji daje novu dimenziju međunarodnim naporima na sprječavanju torture na nacionalnom nivou. On prepoznaje da su za djelotvornu zaštitu od mučenja i drugih vrsta lošeg postupanja neohodni stalni nacionalni i međunarodni napori.

Zbog toga države članice imaju obavezu ne samo prema Podkomitetu, već i prema nacionalnim preventivnim mehanizmima da osiguraju njihovo djelotvorno funkcionisanje. Po prvi put su u nekom međunarodnom instrumentu propisani mandat, područje primjene, sastav i metodologija nacionalnih posjeta pritvorskih jedinica.

Predviđa se da će ovaj novi pristup kodifikovanja nacionalnih napora na sprječavanju mučenja u saradnji sa međunarodnim mehanizmom pomoći u implementaciji međunarodnih standarda na lokalnom nivou. Ovaj pristup će takođe obezbijediti sredstvo za podizanje nivoa svijesti, kao i pokrenuti nacionalnu debatu o postupanju sa osobama lišenim slobode i o uslovima pritvora.

Zbog toga je od suštinske važnosti za djelotvorno funkcionisanje Opcionog protokola kao preventivnog mehanizma da države potpisnice uspostave, održavaju ili imenuju odgovarajuće, kompetentne i nezavisne nacionalne mehanizme.